

місце займає законодавча політика, під якою розуміється державна діяльність, пов'язана з оформленням прийнятих політичних рішень у формі нормативних правових актів, оптимізацією процесу і техніки законотворення, оприлюдненням законів і підзаконних нормативних правових актів і їх систематизацією.

Ключові слова: система права, систематизація права, систематизація законодавства, теорія систематизації, юридична техніка.

Ключевые слова: система права, систематизация права, систематизация законодательства, теория систематизации, юридическая техника.

Key words: theory of state and law, law systematization, technique of law-making, systematization theory, legal drafting methodology.

Бальжик Ірена Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»

доцент кафедри загальної теорії права та держави

кандидат юридичних наук, доцент

ХРИСТИЯНСЬКА ПРАВОВА ТРАДИЦІЯ ЯК РІЗНОВИД РЕЛІГІЙНОЇ ТРАДИЦІЇ У ПРАВІ

Право як феномен дійсності неминуче охоплює історичні, релігійні, традиційні компоненти. Право, граючи виключно важливу роль в консолідації і функціонуванні суспільства, в регулюванні соціальних, міжлюдських та міжнародних зв'язків і відносин, не може ґрунтуватися виключно на самому собі або на волі законодавця, не може служити абсолютним мірилом всіх людських цінностей. Насправді вища мета і вища функція права в людському суспільстві є наслідком того, що воно є проекція в реальне життя трансцендентного Вищого Закону, даного людині через релігію. В цьому і полягає вища провіденційна сутність права. Право в загальному вимірі виявляється, щонайменше, у двох основних площинах: як природне і позитивне. Природне право відображає суб'єктивну сторону права, його духовний зміст. [1] Ми звертаємося до позиції, яка розглядає право в тісному співвідношенні з релігією, адже «традиційні символи суспільства, традиційні образи і метафори завжди були в пер-

шу чергу релігійними і правовими. [2] Ю. М. Оборотов зазначав, що при вирішенні питань праворозуміння у нову епоху не можна пройти повз питання про релігійний вимір права, оскільки у праві зберігається не тільки традиція, а й віра у Всевишнього, що освячує шлях праву в соціальному світі. Історичний розвиток підтверджує постійну потребу людства як у картині світу, моделі світогляду, що пропонується релігією, так і у нормативному регуляторі, заснованому на абсолютних трансцендентальних цінностях. [3]

У роботах ряду відомих правознавців рефреном звучить думка про згубність для права тотального відокремлення від релігії і моральності, вказується, що протягом тривалого часу саме релігійна сфера, за допомогою здатності своїми символами висловити цілісну картину світу, виступала в якості універсальної опори соціальних цінностей взагалі і цінностей права зокрема. Правова традиція (або традиція у праві) є досить складною для розуміння юридичною категорією. Так, Ю. Оборотов вважає, що правова традиція становить зв'язок часів, соціальне (правове) спадкування. «Будучи фактором стабільності в суспільстві, правова система несе в собі традиції, які забезпечують зв'язок між минулим, сьогоденням і майбутнім не тільки права і правової культури, але всієї культури суспільства в цілому. Традиції в праві це правове спадкування, вони є синонімом абсолютного, вічного, існуючого в різні часи. Їхній авторитет забезпечується корисністю, поширеністю, масовістю застосування, ефективністю дії» [4]. Одну з потужних традицій у праві становить релігійна традиція. Відповідно до визначення правової традиції релігійна традиція у праві відображає специфіку правової системи, зумовлену впливом певної релігії на неї. Кожна правова традиція має свої джерела, з яких вона виростає як чинник розвитку правової системи. У широкому розумінні джерелом релігійної правової традиції є та релігія, на ґрунті якої традиція виникає.

Християнська релігія була і значною мірою продовжує залишатися вагомим чинником розвитку правових систем держав, які відносять себе до європейської цивілізації. Етичне підґрунтя сучасних права і держави у багатьох моментах має явну або іманентну орієн-

тованість на християнські цінності та ідеї. Християнство (особливо канонічне право) позначилось і на багатьох суто юридичних явищах (нормотворчій техніці, методиках систематизації позитивного права, методології його вивчення та ін.). Зокрема, офіційні й доктринальні систематизації у сфері канонічного права вплинули на кодифікації в європейському праві Нового часу. Не менш значущим був вплив каноністів на юридичну освіту. У середньовічних університетах студенти-правники вивчали лише канонічне і римське право, що поступово приводило до витіснення місцевих звичаїв із правозастосовної практики і формування схожих правових систем у європейських державах. А схоластичний метод вивчення права змістив освітні акценти: римський практичний підхід (вивчення норм, що регулюють певні життєві випадки) був замінений на спроби теоретичного пізнання права як системи, що має базуватися на певних принципах. [5] Християнство сприяло рецепції римського приватного права. Каноністи XI – XII ст. відкрили заново Звод Юстиніана, вони покращили його, доповнили власними розробками і новаціями та впровадили в європейських суспільствах. Так само канонічне право було джерелом рецепції римського права у його візантійській версії у державах Східної Європи, зокрема і в Україні. [6] Я. Пелікан при описанні християнської традиції вказує, що він намагався осмислити не те, що відбувалося в минулому, а як минуле розумілось у наступних століттях, що власне і становить традицію. [7]

На думку В. Пастернак, християнство у правовій науці розглядають не як релігійну, але й як нормативну систему. Воно є системою норм і правил, це регулятор поведінки, фактично діє через ті ж механізми, що й право. Основу християнства становить Старий та Новий Завіт, норми яких відображені в законодавстві багатьох сучасних держав[52, с. 80].

Як вважає Д. О. Вовк, методологічно дослідження впливу християнства на правові системи держав європейської цивілізації потребує формулювання категорії, яка б адекватно відображала різні аспекти цього впливу. Існуючі сьогодні в юридичній науці способи позначення впливу християнської релігії на право через терміни «основа»,

«коріння», «вчення», «розуміння» тощо, є некоректними, оскільки мають надто розмитий, неюридичний характер і за своїм значенням концентруються або на історичній ролі християнства у правовому розвитку права, або лише на доктринальних аспектах зазначеного впливу. З урахуванням викладеного вважаємо, що найбільш повно вплив християнства на право відбивається в категорії «традиція» і може бути позначений як «християнська правова традиція». Пояснення і обґрунтування такого твердження має спиратися на висвітлення природи родового і видового щодо християнської правової традиції феноменів – правової традиції і релігійної традиції у праві.[8]

Література

1. Пастернак В. М. Християнські засади позитивного права: теоретичні аспекти: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2013. – 21 с.
2. Берман Г. Дж. Вера и закон: примирение права и религии / Г. Дж. Берман. – Москва: Ad Marginem, 1999. – С. 16.
3. Оборотов Ю. М. Сучасне праворозуміння і визначення права / Ю. М. Оборотов // Актуальні проблеми держави і права. – Одеса: Юрид. літ., 2003. – Вип. 18. – С. 8.
4. Оборотов Ю. М. Традиції і новації у правовому розвитку: монографія [текст] / Ю. М. Оборотов. – О.: Юрид. л-ра, 2001. – С. 61
5. Вовк Д. О. Християнська правова традиція як категорія теорії права [текст] / Д. Вовк; наук. ред. О. В. Петришин. – Х.: Юрайт, 2013. – 64 с. – (Серія «Наукові доповіді»; вип. 5).
6. Харитонов, Є. О. Нариси теорії цивілістики (поняття та концепти): моно-графія [текст] / Є. О. Харитонов. – О.: Фенікс, 2008. – С. 336
7. Пеликан, Я. Христианская традиция: история развития вероучения. – В 2-х т. – Т. 2: Дух восточного христианства (600–1700) [текст] / Я. Пеликан; пер. с англ. под ред. А. Кырлежева. – М.: Культ. центр «Духов. б-ка», 2009. – С. IX.
8. Вовк Д. О. Співвідношення права і релігії у християнській правовій традиції: етап постсекуляризації – Харьков, 2001. – С. 299.

Ключові слова: християнство, правова традиція, релігійна традиція, канонічне право, церковне право.

Ключевые слова: христианство, правовая традиция, религиозная традиция, каноническое право, церковное право.

Key words: Christianity, legal tradition, religious tradition, canon law, church law.